

Validace

VALIDACE – „obrat o 180°“

- ☞ Metoda empatické komunikace s velmi starými lidmi s demencí
- ☞ bere do úvahy všechny složky starého člověka, pracuje s jeho životním příběhem
- ☞ CÍL: obnovit důstojnost, zvýšit sebehodnocení, zmírnit úzkost a zabránit ústupu do vegetace

NAOMI FEIL

- 📄 * 1932 v Mnichově
- 📄 Vyrůstala v domově pro seniory v Clevelandu (Ohio, USA), kde pracovali její rodiče
- 📄 Studium sociální práce na Columbia University v New Yorku
- 📄 Po studiu začala pracovat se seniory v ústavních zařízeních
- 📄 1963 - 1980 - nespokojenost s dosavadní praxí v práci se seniory s demencí - formuluje validační teorii
- 📄 1982 - první kniha Validation : the Feil Method (revidována 1992)
- 📄 1993 - druhá kniha: The Validation Breakthrough (revidována 2002)
- 📄 výkonná ředitelka Validation Training Institute
- 📄 přednáší v Americe, Evropě, pořádá workshopy

DEMENCE A ALZHEIMEROVA CHOROBA

DEMENCE

- ☞ termín pochází z latinského *dis = pryč od* a *mens = mysl*
- ☞ poprvé ho použili francouzští badatelé Philipp Pinel a J. E. Esquirol k popisu mentálního úpadku a idiocie způsobené mozkovými lézemi

ALZHEIMEROVA CHOROBA

- ☞ 1906 - Alois Alzheimer zkoumal při pitvě mozek 51 leté ženy - popsal změny na nervových vláknech a zvláštní látku na mozkové kůře - projevy choroby známé pod jeho jménem
- ☞ tyto změny má na mozku každý stárnoucí člověk, jde jen o míru změn
- ☞ Diagnostika: vylučovacím způsobem (tj. vyloučení jiných chorob)

Azheimerova choroba

Úbytek v následujících oblastech:

 paměť

 orientace

 úsudek

 logické myšlení

 abstraktní myšlení

 adekvátní emocionální reakce

 rozsah pozornosti

 provádění činností každodenního života

Isadore Rose

ISADORE ROSE - záznam z dokumentace

Březen 1962 - zapsán do centra denní péče : Je mírně zmatený, kontinentní. Tvrdí, že mu sestra krade penzi. Personál instruován, aby prováděl s klientem orientaci v realitě.

Květen 1962 : Obviňuje ředitele centra, že ho týrá a zamyká v podkroví. Vypadá podrážděně a nadává personálu. Personál ujišťuje klienta, že mu nikdo nechce ublížit. Orientace v realitě se u klienta patrně míjí účinkem.

Duben 1963 : Podstupuje operaci prostaty. Operace je úspěšná, přesto obviňuje doktora z toho, že ho vykastroval. Po operaci je více zmatený a nadává personálu.

Květen 1963 : Psychiatrické vyšetření diagnostikuje schizofrenii s halucinacemi a senilní demenci. Doporučena změna přístupu personálu při nevhodném chování klienta - personál dostává instrukci ignorovat klienta, když začne být agresivní.

Srpen 1963 : Změna přístupu nepomáhá. Když je klient ignorován, uchyluje se k fyzickým projevům hrubosti. Personál denní péči nezvládá.

Březen 1969 : Přijat do sanatoria. Většinou inkontinentní, což svádí na správce.

Duben 1969 : Sociální pracovnice se neúspěšně snaží o navázání kontaktu a zjistit příčiny jeho chování. Klient ji ignoruje, odvrací hlavu a čmárá si do právnického bloku, který stále nosí u sebe.

Říjen 1970 : Odmítá mluvit, nechává zavřené oči. Rukopis se značně zhoršuje.

Březen 1971 : Přes den upoután na vozíku. Stereotypní chování. Krmen lžící.

Prosinec 1971 : Přemístěn na intenzivní péči. Krmen, vyprazdňován a překládán.

Leden 1973 : Isadore Rose zemřel.

ISADORE ROSE - co odborníci nevěděli ...

- ☞ Narozen ruským emigrantům do USA - neplánované dítě.
- ☞ Otec ho nemiloval, myslel si, že je k ničemu. Zamykal ho za trest do podkroví.
- ☞ Oženil se, toužil po dítěti, aby mu vynahradil to, co jemu nedal otec. Žena ho však opustila (tvrdila, že je impotentní).
- ☞ Přestěhoval se k sestře.
- ☞ Byl právníkem, ale poté, co prohrál svůj velký případ, rezignoval a věnoval se advokátské praxi spíše pasivně.
- ☞ Doma upadl a byla mu zjištěna kostní choroba - obvinil sestru, že mu dává málo jídla. Začíná obviňovat sestru, že mu krade peníze.
- ☞ Sestra volá na pomoc sociální pracovníci

ISADORE ROSE

- 📄 **Březen 1962** - zapsán do centra denní péče : Je mírně zmatený, kontinentní. Tvrdí, že mu sestra krade penzi. Personál instruován, aby prováděl s klientem orientaci v realitě.
- 📄 **Květen 1962** : Obviňuje ředitele centra, že ho **týrá a zamyká v podkroví**. Vypadá podrážděně a nadává personálu. Personál ujišťuje klienta, že mu nikdo nechce ublížit. Orientace v realitě se u klienta patrně míjí účinkem.
- 📄 **Duben 1963** : Podstupuje operaci prostaty. Operace je úspěšná, přesto obviňuje doktora z toho, že ho **vykastroval**. Po operaci je více zmatený a nadává personálu.
- 📄 **Květen 1963** : Psychiatrické vyšetření diagnostikuje schizofrenii s halucinacemi a senilní demenci. Doporučena změna přístupu personálu při nevhodném chování klienta - personál dostává instrukci **ignorovat** klienta, když začne být agresivní.
- 📄 **Srpen 1963** : Změna přístupu nepomáhá. Když je klient **ignorován, uchyluje se k fyzickým projevům hrubosti**. Personál denní péči nezvládá.
- 📄 **Březen 1969** : Přijat do sanatoria. Většinou inkontinentní, což svádí na správce.
- 📄 **Duben 1969** : Sociální pracovnice se neúspěšně snaží o navázání kontaktu a zjistit příčiny jeho chování. Klient ji ignoruje, odvrací hlavu a čmárá si do právnického bloku, který stále nosí u sebe.
- 📄 **Říjen 1970** : Odmítá mluvit, nechává zavřené oči. Rukopis se značně zhoršuje.
- 📄 **Březen 1971** : Přes den upoután na vozíku. Stereotypní chování. Krmen lžící.
- 📄 **Prosinec 1971** : Přemístěn na intenzivní péči. Krmen, vyprazdňován a překládán.
- 📄 **Leden 1973** : Isadore Rose zemřel.

📄 Kdo je Isadore Rose?

📄 Jak vnímá sám sebe?

📄 Co chce a potřebuje?

📄 Co pro něho může udělat pomáhající pracovník?

PSYCHOSOCIÁLNÍ POTŘEBY VE STÁŘÍ:

📄 přijetí vlastního života, integrace

📄 vědomí vlastní hodnoty

📄 potřeba vztahu, blízkosti (být milován)

➔ CO S TÍM, KDYŽ NĚCO CHYBÍ?

PSYCHOSOCIÁLNÍ POTŘEBY VE STÁŘÍ:

 přijetí vlastního života, integrace

 vědomí vlastní hodnoty

 potřeba vztahu, blízkosti (být milován)

→ CO S TÍM, KDYŽ NĚCO CHYBÍ?

LIDSKÝ PŘÍBĚH Z HLEDISKA VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE

8 VÝVOJOVÝCH STADIÍ ERIKA ERIKSONA:

1. základní důvěra x základní nedůvěře (*svět je dobrý, důvěryhodný ...*)
2. sebedůvěra, autonomie a vůle proti zahanbení, studu a pochybám (*dělám správnou věc ve správný čas ...*)
3. iniciativa, ochota riskovat x pocitům viny, rozvíjí se svědomí (*podívej jak jsem šikovný ...*)
4. poznávání světa, získávání kompetence, snaživost x lhostejnosti a pocitu méněcennosti
5. nalezení identity a věrnosti, převzetí role svého pohlaví x difúznosti rolí při zařazování do společnosti a strachu ze zavržení (*potřeba vzepřít se, odpoutat a nalézt sám sebe ...*)
6. intimita, sblížení, láska x izolaci, samotářství (*jsem schopný se odevzdat ...*)
7. sociální zralost, plodnost, vyvrcholení života, produktivita a péče o druhé x stagnaci, prázdnotě, chudosti vztahů (*můžu být užitečný, jsem k něčemu ...*)
8. moudrost, sebeúcta, integrita „já“ x zoufalství, zahořklosti, depresi

LIDSKÝ PŘÍBĚH Z HLEDISKA VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE

- Důvěra ve svět a dobro
- důvěra v sebe sama
- budování a upevňování identity
- možnost intimity,
- možnost odevzdání se, podvolení ve vztazích i situacích (nevadí, že to není tak, jak jsem si naplánoval/představoval) - otevřenost pro alternativy
- Integrace celého života - BYLO TO DOBRÉ ...

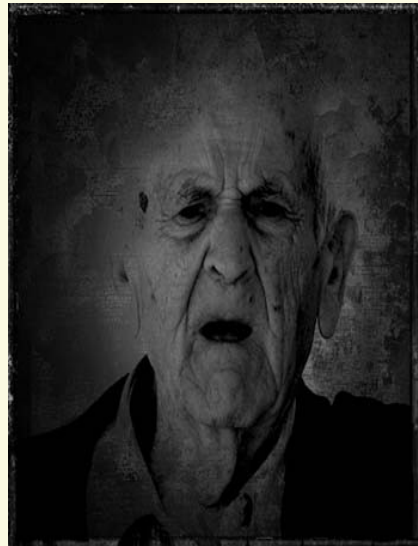
Senioři, kteří úspěšně plnili vývojové úkoly, tj.:

Senioři, kteří úspěšně plnili vývojové úkoly, tj.:

- ☞ čelili ve svém životě výzvam i rozčarování
 - ☞ čelili každodenním problémům s pocitem naděje
 - ☞ odpustili sobě i druhým chyby a neúspěchy
 - ☞ když nemohli naplnit své cíle, učinili kompromisy
 - ☞ nepřestali si sami sebe vážit navzdory neúspěchům a chybám
 - ☞ přestáli tělesné i společenské ztráty
 - ☞ uchovali si chuť do života
 - ☞ nelpějí na minulosti, ale rádi vzpomínají
 - ☞ navázali nové vztahy
 - ☞ jsou smíření se svými blízkými a připraveni na smrt
- ➔ **NEPOTŘEBUJÍ VALIDACI - ZHODNOCUJÍ SAMI SEBE**
jsou orientovaní v realitě nebo pokojní přes pokračující demenci

LIDSKÝ PŘÍBĚH Z HLEDISKA VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE

Co když je na životní cestě něco špatně?

...VÝVOJOVÉ ÚKOLY NEMIZÍ, ALE
ČEKAJÍ NA VHODNOU PŘÍLEŽITOST

STÁŘÍ - INTEGRITA x ZOUFALSTVÍ

INTEGRITA

- ▣ hluboké sebepřijetí může převážit nápor ztrát

x

ZOUFALSTVÍ, ZAHOŘKLOST

- ▣ Nezpracované úkoly čekaly na dobu, kdy slábne sebeovládání a nastupuje „vnitřní zrak“ - doba pro ŠPINAVÉ PRÁDLO (nejedná se o vědomý, úmyslný návrat do minulosti, ale o hlubokou lidskou potřebu zemřít v pokoji)
- ▣ Na povrch vyplouvají EMOCE (zlost, vzdor, hanba, vina, láska, ... vše, co bylo potlačováno) – DOBA PRO VYŘEŠENÍ
- ▣ pokud je ignorováno, zvnitřňuje se a mění se v depresi (vnitřně zpracovaný záchvat zlosti) – ÚSTUP DO VEGETACE

Senioři, na které čeká řešení vývojových úkolů

- ☞ Často dřívější nástup demence (demence jako obranný mechanismus proti realitě stáří a smrti, proti ztrátě motivace)
- ☞ Projevy chování při demenci bývají bouřlivější - nastává ETAPA VYŘEŠENÍ
- ☞ (když se jí nevěnuje pozornost, může přejít do VEGETACE - tj. pasivita, nedořešenost, apatie)

JAK POROZUMĚT CHOVÁNÍ SENIORA S DEMENCÍ? NAOMI FEIL:

➔ Vzít do úvahy věk, společenské a psychické potřeby

LIDÉ S DEMENCÍ SE DÍVAJÍ NA SVĚT SVÝM VNITŘNÍM OKEM (pohyby, zvuky pro okolí nesrozumitelné, ale v minulosti dohledatelné)

VYŘEŠENÍ x VEGETACI

POTŘEBA:

- 📖 někam patřit, najít identitu, vyjádřit sebe sama vyjádřit dlouho ukládané pocity
- 📖 obnovit pocit rovnováhy a ulevit svému osamění v době ochabování tělesných funkcí
- 📖 obnovit své společenské role (lidé z přítomnosti často nahrazují osoby z minulosti)
- 📖 vyřešit neuspokojivé vztahy z minulosti dříve než zemřou
- 📖 vyřešit nedokončené životní úkoly dříve než zemřou

VALIDACE

- ☞ Vnímá a přijímá starého člověka v jeho celistvosti s jeho aktuálními potřebami (pokud potřebuje třídít špinavé prádlo, je to OK)
- ☞ Malé dítě má také imaginární kamarády, teenager vzdoruje, ... velmi starý člověk má zase vnitřní zrak a potřebuje si dořešit nevyřešené

VALIDACE

- ☞ Úcta a empatie k lidem s demencí
- ☞ Klasifikuje projevy chování seniorů s demencí
- ☞ Přináší praktické techniky komunikace se seniory s demencí
- ☞ **ZÁKLAD:** vztah mezi pomáhajícím a seniorem, který neposuzuje, ale přijímá seniorův pohled na realitu → vzrůst důvěry, zmenšení úzkosti, obnovení vědomí vlastní hodnoty, zlepšení tělesného i společenského fungování (prevence přechodu do vegetativního stavu)

PRINCIPY A HODNOTY VALIDACE

- ☞ Všichni lidé jsou jedineční – individualita
- ☞ Všichni lidé jsou hodnotní bez ohledu na to, jak moc jsou dezorientovaní
- ☞ Chování dezorientovaných seniorů má své příčiny a důvody
- ☞ Chování ve vysokém stáří není ovlivněno pouze fyzickými změnami v mozku, ale odráží kombinaci tělesných, společenských a psychických změn z celého života
- ☞ Velmi staré seniory nelze nutit ke změně chování. Chování lze změnit pouze tehdy, chce-li ho změnit sám senior.
- ☞ Velmi staří lidé musí být přijímáni bez posuzování.
- ☞ Každá životní fáze přináší specifické úkoly. Jejich neúspěšné plnění může vést k psychickým problémům.
- ☞ Když selhává aktuální paměť, rovnováha organismu vyvolává ranější vzpomínky. Když ochabuje zrak, nastupuje duševní oko. Když odejde sluch, přicházejí hlasy minulosti.
- ☞ Bolestivé a vyjadřované pocity seniorů mohou být hojeny, pokud jsou akceptovány a validovány důvěryhodným posluchačem. V opačném případě nabudou na síle.
- ☞ Empatie buduje důvěru, snižuje úzkost a obnovuje důstojnost.

KLASIFIKACE: 4 STADIA PROJEVŮ DEMENCE

1. Špatná orientace
2. Dezorientace v čase
3. Stereotypní pohyby
4. Vegetace

☞ Stadia doprovází zhoršující se tělesný stav a postupné stahování se do sebe

☞ Lidé mohou stadia střídat – vždy individuální posouzení – ale většinou se nacházejí v jednom stadiu.

1. STADIUM - ŠPATNÁ ORIENTACE

ORIENTACE:	Uchován pojem času ; drží se přítomné reality ; uvědomuje si vlastní dezorientaci a hrozí se jí.
TĚLESNÉ VZORCE, SVALY:	Napnuté, sevřené svaly ; obvykle kontinentní ; rychlé přímé pohyby ; cílená chůze.
TÓN HLASU:	Pronikavý, obviňující a často plačtivý
OČI:	Jasně, živě ; zaostřené, dobrý oční kontakt.
EMOCE:	Popírá pocity.
OSOBNÍ PÉČE:	Může provádět základní péči ; vyhledává upomínky na druhé osoby.
KOMUNIKACE:	Kladná reakce na známé role a osoby ; negativní reakce na ty, kdo jsou hůře orientovaní.
PAMĚŤ A INTELEKTOVÉ NÁVYKY:	Schopen číst a psát (není-li slepý) ; drží se pravidel a konvencí.
HUMOR:	Nějaký humor uchován.

2. STADIUM - DESORIENTACE V ČASE

ORIENTACE:	Neuchovává povědomí o čase na hodinách ; zapomíná fakta, jména a místa ; obtíže s podstatnými jmény narůstají.
TĚLESNÉ VZORCE, SVALY:	Sedí rovně, ale uvolněně ; uvědomuje si inkontinenci ; pomalé plynulé pohyby.
TÓN HLASU:	Hluboký, zřídka pronikavý ; rád zpívá.
OČI:	Jasně, nezaostřené ; sklopené, oční kontakt spouští rozpoznání.
EMOCE:	Do přítomné situace dosazuje vzpomínky a pocity z minulosti.
OSOBNÍ PÉČE:	Často nesprávně ukládá osobní věci ; vytváří si svá vlastní pravidla chování.
KOMUNIKACE:	Reaguje na laskavý tón a dotek ; usmívá se, když je pozdraven.
PAMĚŤ A INTELEKTOVÉ NÁVYKY:	Schopen číst, ale již nepíše čitelně ; vytváří si svá vlastní pravidla.
HUMOR:	Nechce hrát hry ; humor není patrný.

3. STADIUM - STEREOTYPNÍ POHYBY

ORIENTACE:	Uzavírá se většině podnětů z okolního světa ; vnímá čas po svém.
TĚLESNÉ ZORCE, SVALY:	Zhroucený vpřed ; neuvědomuje si inkontinenci ; neklidný, přechází.
TÓN HLASU:	Pomalý, stálý.
OČI:	Oči zavřené (tvář uzavřená, bez výrazu) ; sebestimulace je minimální.
EMOCE:	Otevřeně projevuje sexuální pocity.
OSOBNÍ PÉČE:	
KOMUNIKACE:	Nevelký počet běžně užívaných slov ; neposlouchá ani nemluví s ostatními.
PAMĚŤ A INTELEKTOVÉ NÁVYKY:	Bez motivace číst a psát.
HUMOR:	Snadno propuká ve smích, často samovolně.

4. STADIUM - VEGETACE

ORIENTACE:	Nepozná rodinu, návštěvy, staré přátele ani personál ; žádný pojem času.
TĚLESNÉ VZORCE, SVALY:	Ochablý ; málo pohybu ; žádná snaha ovládat inkontinenci ; častý pohyb prstů.
TÓN HLASU:	
OČI:	Obvykle zavřené.
EMOCE:	Těžko určit.
OSOBNÍ PÉČE:	Reaguje na tón a na dotek.
KOMUNIKACE:	Žádná snadno zřejmá komunikace.
PAMĚŤ A INTELEKTOVÉ NÁVYKY:	Těžko určit.
HUMOR:	Těžko určit.

Dear Mimi:
I'm very happy to see you & Edward
at my place where I live.

I'm very happy to be 76 yrs old
and will probably have a little celebration
at that time which will be Feb 25, 1993 at
which time I will celebrate it.

From Spendrotop

I have no choice I will
stay longer with you
with out a friend
have a good time that
night when we return
to go shopping & have fun
and you are very
kind well see you and
soon take it well
you love us we feel good
you are a great woman
I'm a great woman

Obrázek 2. Horejší ukázka písma je psána orientovanou šestadevadesátiletou ženou. Písmo je dosti jasné a čitelné. Spodní ukázka písma je typická pro desorientovaného velmi starého člověka, který se přesouvá ze stádia Špatné orientace do Desorientace v čase. Rodinní příslušníci i personál se mohou naučit rozeznávat změnu rukopisu jako jeden ze způsobů určení stádia desorientace.

TECHNIKY VALIDACE

Nevyžadují speciální vzdělání ... jen schopnost přijmout seniora a vcítit se do něj

Různé techniky se hodí pro různá stadia demence (některé se dají použít v různých stadiích, některé jen v určitých stadiích).

Nejsou náročné na čas, dají se použít při běžné péči o seniory.

TECHNIKA 1: CENTROVÁNÍ

📄 „vyčištění“ před validací

📄 otevření se klientům aniž by při tom překážely vlastní emoce

JAK?:

📄 zklidnění, zaměření na vlastní dech (vdech nosem, výdech ústy), zastavení vnitřního dialogu a pozornost soustředit na dýchání

TECHNIKA 2: BUDOVÁNÍ DŮVĚRY NEOHROŽUJÍCÍMI, FAKTICKÝMI SLOVY

📄 Senioři s demencí nechtějí rozumět svým pocitům - jsou-li s nimi konfrontováni, stáhnou se (nevhodné dotazování na to, proč se chovají tak, jak se chovají).

📄 LÉPE: ptát se: kdo, co , kde, kdy, jak

TECHNIKA 3: OPAKOVÁNÍ SLOV

 Vlastní slova seniora opakovaná někým jiným.

 Pečovatel opakuje jádro toho, co senior řekl a užívá při tom stejná klíčová slova (tón, spád řeči)

TECHNIKA 4: POUŽITÍ POLARITY

 Senior je požádán, aby si vzpomněl na nejkrajnější příklad toho, na co si stěžuje - může tak lépe vyjádřit nahromaděné pocity a dojít úlevy (i když se frustrace týká třeba něčeho jiného).

TECHNIKA 5: PŘEDSTAVIT SI OPAK

- 📄 Jde použít v případě, že mezi seniorem a pečujícím již vznikla důvěra
- 📄 pomáhá vzpomenout si, jak podobné situace senior zvládal dříve a používá osvědčené techniky řešení z dřívějšího života

=

📄 **TECHNIKA 6: VZPOMÍNÁNÍ**

TECHNIKA 7: UDRŽENÍ UPŘÍMNÉHO BLÍZKÉHO OČNÍHO KONTAKTU

- 📄 Projevení náklonnosti blízkým očním kontaktem
- 📄 pečující může zastupovat roli rodiče (bezpečí, láska - snížení úzkosti)

TECHNIKA 8: UŽÍVÁNÍ NEJEDNOZNAČNÝCH VÝRAZŮ

☞ Použití u seniorů ve stadiu „dezorientace v čase“, kteří užívají nesrozumitelných slov

☞ Např.: „*Tyhle katašlapy mě bolí!!*“

☞ „*Kde vás bolí?*“

TECHNIKA 9: UŽÍVÁNÍ ZVUČNÉHO, HLUBOKÉHO, LASKAVÉHO TÓNU HLASU

📄 Pro staré lidi bývá obtížné slyšet vysoké jemné tóny --> potřeba mluvit zřetelným, hlubokým, přívětivým tónem hlasu (aktivuje vzpomínky na blízké osoby a zmírňuje stres).

TECHNIKA 10: POZOROVÁNÍ A OPAKOVÁNÍ POHYBŮ A EMOCÍ (ZRCADLENÍ)

☞ Senioři ve stadiu desorientace v čase a stereotypních pohybu často vyjadřují své emoce bez zábran

☞ --> pro komunikace je důležité udělat si přehled jejich tělesných charakteristik a způsobů jak se pohybují a zrcadlit je

TECHNIKA 11: SPOJOVÁNÍ CHOVÁNÍ S NESPLNĚNÝMI LIDSKÝMI POTŘEBAMI

Chování může vyjadřovat snahu o uspokojení základních lidských potřeb:

☞ lásky,

☞ užitečnosti (obnovení pohybů spojených s prací)

☞ potřebu vyjádřit nezhojené emoce

TECHNIKA 12: ROZPOZNÁNÍ A UŽÍVÁNÍ OBLÍBENÉHO SMYSLU

Znalost oblíbeného smyslu - jedna z cest budování důvěry

Jak oblíbený smysl rozpoznat?

☞ Naslouchání

☞ pozorování

☞ požádat o vzpomínku z minulosti (používané výrazy, např. „viděla jsem vrcholky stromů ; „jasně jsem to slyšel“

Při řeči používat výrazy odrážející oblíbený smysl seniora.

TECHNIKA 13: DOTEKY

- ☞ Nejsou vhodné ve stadiu „špatné orientace“, ale účinné ve stadiu „dezorientace v čase“.
- ☞ Tito lidé nerozpoznávají osoby - pečovatel se může rychle stát „blízkou osobou“, která se „smí dotýkat“ (často vzpomínky na rané dětství).
- ☞ POZOR - někteří lidé nemají doteky rádi i ve stadiu pokročilé demence --> vnímavost

TECHNIKA 14: UŽÍVÁNÍ HUDBY

 Schopnost komunikovat skrze hudbu často zůstává i ve stadiu pokročilé demence

NAOMI FEIL a GLADYS WILSON

 www.vfvalidation.org

 www.youtube.com/watch?v=CrZXz10FcV
M

ZDROJE:

FEIL, Naomi. *The Validation Breakthrough: Simple Techniques for Communicating with People with 'Alzheimer's-Type Dementia,*. Baltimore: Health Professions Press, 1993.

Český překlad:

FEIL, Naomi. *Průlom pomocí Validace : jednoduché techniky pro komunikaci s lidmi s demencí Alzheimerova typu.* Překladatel neznámý ...

www.vfvalidation.org

jes.
tvoj život je
moje ano.

